

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

БИЙЛГЫТТАН сав-
на «Хатылы» кол-
лективной предприятие кэ-
дрлэн үздэннр. Салалта-
н, үлэбнртэн кытта нэл-
этэнн көрдөхкө, хаана-
ыннаанн бу көрүгүн
өчкө снрбэттар. Урукку-
гаар дьон үлэбэ-хамнас-
кэ балачка агнннайдык
кыттар буолбуттар, түүскэ
барыттар бэйэбн баай-
ыт-дуолбут, бас бнлнбн
днн снбннн үөскэбн
днн өссө байытпахтаах-
ыт, барбардыахтаахпыт
днн ойго-санаада түмүл
үбүттар, Урут партиянай,
профсоюзнай, комсомоль-
най тэрнлэннн мөрөй-
дөн үлэбэ кыттар эбэтэр
нынар эбнн буоллахтары-
да, бнлннн оннук айдан-
а, сүнүлгэнэ суох кэл-
эбннр, тыты ылыннарар
алаһыннаа үөскэбнн.
Днн дьон ойго-санаата
ларыйдыттын чнчннннн
лаһыннаадылар.

туорахтаах куйдураларын бастара сымдыбаллар, тартан ортотунан 9—10 центнер үүнүүнү ыяллар. Оттон бурдук соломотун тутта престаан фермалар ыбыыларыгар таһаллар. Дойдуга сүөһү аһылыгын соготуонкаабыт эвеполар быйыл отторун олорчу кыстык хотонно

Онон нийлэн махын тэмдэг
соруулохалаан мнстэтг-
гэр гахайга техника нүү-
нэ наада буюуохтаах.

Холобур, бийд дуга-
мелиоративнай этэрэти
тэриммттер Киндлер
Нууча Урадар хоно сэл-
дэн сүри тунсарай онор-
буттар уонна элбэх сэл-
дээх от сизмэтин кснэгт.

ношаакин садайаачылаах
5 киһилээх элэно. Баба-
баба көрүүбэ. Итинтэн
ураты сүөлүбэр, сүрүн-
наан, Сугулаанга кыс-
тыахтаахтар. Манна 8
Ыллыныаспыт ыларба, и-
тинтэ хаалар субаннар
түрүүхтара.

тис барыта 800 эмэгтэ-
дээх, итгэлтэн биедэ
— 450. Итидэргэ ынах
сүсүүнү таһынан эхнэ от
буллахтарына табыллар.

— Базаларбытын сөрөгүтөр быллааннаахпыт, — динта коллективнай предприятие директора В. П. Еришов миникитин хайдах дыһанар саналаахтарын миникитиыг аар — Хотоннорбут, гаранстарбыт олус эргэрдилэр. Сыртусаран өгөрүүнэн, элбах сыллаах оту миниман, бүтөйдээһининнэн үрэхтэртэ, сүрүү ходубаларга, бааһыналарга дыон миникитин олорон үлэллэр усулуобуйатын тэрийиннэн дыарытанар бадалаахпыт. Сылгыбыт, минизиртэ, ситиллэр өгүчтүлүрбүт, ахсааннарын албаттарбит дэбэбит. Билигин 100 нйз байылаахпыт төрүсү ылымбыт мөдүх, бакага эргэрдэ. Оуу минэ сөрөгүөхтөөхпит. Бары биргэ түмсэн озордорбут минибит. Ол тыһан баран мине тусга барар бадалаагы тутар санаабыт суох. Дыон байэлэрин бадаларын дыарытаналларынгар суох аһааас. Итинн тэгэ дыоммутугар мыра техниккага тоһо миниларынан булар бадалаахпыт уонно бурдугу ыһыһыа изекитинно минэ үмүсбашпыт.

Бэлэн юмн снр бурдугуу үүнээрнэн дьарыгта-
ныахпыт, сыйла бурдугу
гартары боппуруонун бы-
наарарга үлэлэнэхпыт,
Быйла саяа тэрилди-
бит коллективный пред-
приятие ити курдук да-
наан, бэлэаннан үлэ-
нир. Кылаабынайа, днр
санаата коллорно, ойго-
тобун, ойдоотонун за-
тылалар сайдар суолла-
рык таба тайаныахтарын
сеп эбит днр санаада нэ-
лээн.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Арийах хонхутааха
дээрн сайнгыгталы тур-
бут халлаан биллэ тым-
нылан эрэр. Түүнгу то-
норуу аны сонус буолбат
— кэпэ да каллэвэ.

Олорор дьалар кинн
котельнайдар былырын
күһүн кэмнэгэр оттулуу
банка, дьон улаханнык
эрэйдэммитин, элбэх оло-
уруу тымыһыан мадды-
бытын умнууһунан, Куо-
бах буудутар дьэри дьэл-
лэргэ сылаас бериллибэтэ-
рэ. Оттон ол саадаларын
кытта өрөмүөннэнэлэр
дизен ааттыыр котельнай-
дарбытыгар, этэргэ дылы,
ыг охсор да инни хаал-
батава. Туһутар сүрдөөх
дьылаа өтө.

Биймт «Коммуэнергос» предприятие оттуллар системалары сангардымг улахан үлэни шыпшытыл дохтоохтор нөрө-билэ сыдыааллар. Ол эрээри ордук мыра оролордох, дынаса олоорор кыаммат кырдыа-бастардаах өртө, биллэн турар, түлүйбат-тэһилбэт, система хаһан сылытылларын кэтээр. Хаһа уонна маһа баар «Нэскил» дыааһыла-сад аһымлаларын кэтээһэччилэр эмиз элбэхтэр.

Бийнги предприятие на-
чалынга Е. Е. Борисов-
тан «Дундзэргэ сылаас
хахан бэрлэлэй?» — дүн
гылцах бигр. Ыйгымга
олондундиртэр кордосу-
лур.

— Бастакы квартал ту-
унан этер буоллахха, май-
та системаны саңалы
тангы түмүктөнөн эрэр.
Оһохтор газоконденсат кө-
нөр диэри чөдунан от-
тулдуохтара. Бу нэдиэлэ
эртотугар системада сы-
лаһы биэрэллэит. Уоп-
сайынан, нэдиэлэ бүтүр
диэри биини төрүттөбүт
дөрөр-хараһар котельнай-
дара бары оттулдуохтара,
— диэтэ начальник.
Оһук эрэ буоллун.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

Дьон санаата кэлбит курдук

кыялыларытар чөмчөттү-
лөр. Иттирик дьаалт дуон-
наах от ылыллыбатынан
уонна кыылыгы ыйдарга
уматын болурууда на-
рыхтаадынан ылыллыбыт.
Онон туох-баар автомаши-
наларын, трактордарын
атын сирдэртэн сүөһү аһы-
лыгын таһыыта туанар
кылаах үөснэтиминиттэр.
Маныха оссо биэр бири-
чиннэ баар.

Үл хэрхыг суогуудан би-
был улахан капиталнай
тутуулары мытар ныхах-
ра суох. Ол оннутар сирі
тангастаачыларга, отчу-
тарга, сымгыһыттарга сөп-
төөх базалары тутарга
былааннаналлар. Ыраах
үрөхтэргэ оттуур дыон са-
йыны быһа сууммакка-
тарымманка, от отуулары
нан, балааннанан олорон
үлэһиллэрини суох онторор
наадаттан сүрүн оттуур
хотууларга бааһыналар-
га, сылгыһыттар киниһээн
үлэһиллэр сирдэрингэр дьэ-
ни-уоту тутар бадалаахтар.
Аны итиннөөк тутуллубут
базаларга сирі оморбоо-
чулар, бүтэни тутуааччылар
амэ оморбоохтарын сөл

тар. Аны ону бүтэйднээхэ
наада бааһиналар снэрдий-
хээрэ бүтүшүү тари-
та тохтон турар. Имигитэ
хоту бааһиналарэ бастаан
өгөнүлалаларыг аста-
рыллыбты маһыан-сһы-
һынан хаххаланан турал-
лар Ити снэрдийэлэри
сөргүтүүгэ элбэх үлэ күү-
гүлэр. Көдүһалар эми-
бүтэйдннээхтээхэр, сай-
лыктар быһытара түтүл-
дуохтаах Олорго элбэх
остуолба уонна снэрдийэ
наада буолуохтаах. Ону
трелеккалаһын, мнэстэбэ
киллэрин техникага суох
бытыллыбата дуолбай.
Онон сһамай сөптөөхтүк
дыһаммытар дһэн хай-
выааха элэ сөп.

Быйыл сүрөүгү Сугу-
дандыга, Лахалдыга ую-
на Бабалыга кыстатарга
былданаммызтар. Ула-
нит илин төдөрү баар,
хотондор өрмүчөнөрө
сиппит. Лахалдыга оло-
роччулары үлөңн хач-
чылар сыялган үс ыя-
ныксыт ынарын уовна
40-ча түгөңнө кыстатар-
га сүбөзөспиттер. Оттон
150 тынаагы С. С. Кри-

дар, отгон бабагдалар бэлэлэрэ ойгортон снэтнэх тээхтар. Эбин аһылыгы бэлэмнэхингэ нуорма быһымынан сөптөөх юм-бикормуван халччыммыт-тар.

Бичигт сүүлүүд хяст-
гилыга, хөрүүтэ-истингэ
хатилалар урукхуттан
дабны үгүс ырахатта-
ры нөрсөдлөрө, өлүү-сү-
гүү дарааы тэдсэра
Онон бийыл атыннык
дхаанарга былаарым-
мыттар. Сага төрүүдү
совхозка 20-сылтан ит-
дана суох үдэлээбүт пен-
сионерлардыгар уонна ра-
бочайдарыгар өлүү (най)
быһыатынан нитингэ биз-
дөр сэлсалаахтар. Оноо
бырдни нэирэйи 5-тин
центнер отунан уонна
нуормалаа сох түбүһүнэ-
рэн комбикормунан хаач-
чылаалар. Ити бопшуруу
бу субу муһаргэ уолсай
муньаарынан былаарыах-
таахтар. Биздот нэирэй-
дэрин итин субуу оноо-
туохтаахтар. Ол нэни-
лээккэ сүөбү уолсай ах-
саага арыбаабаатыгар
түөрднүхтээх. Билигин
коллективный продукция

Хаагайыссыңалар	үлэллнр кнн аксаана	ол нннар совхоз үлэлнн	звон аксаана	оксуу (гнтар)	ннннн (тонна)	сннлн (тонна)
Субуруускай	35	35	3	7270	1400	200
Эрнннн Эрннннн	89	89	11	10780	4235	—
«Мугудай»	—	—	—	2962	1755	603
«Бахсы»	—	—	—	3600	2740	350
Хагылы	20	—	2	3500	820	—
Арылалы	—	—	—	1400	700	150
Мырала	52	—	6	2344	965	500
Болугур	55	—	7	2920	1030	1900
Ваннннннн хаагай.	504	—	53	11615	3295	50
«Дьулурда»	28	—	3	490	410	50
Оройуон үрдүнн	783	124	85	46881	17350	3803

Таблицатан көрөргүт курдук, сүөһү аһылыгын содогуомсалааһын туруга олус мөлтөх. Ааспыт сыл туһааннаах кээптер оро-йуон үрдүнэ 19747 тон-на оттоох, 9223 тонна сиилэстээх эттибит. Оттон Эрэллин Эрстинэн латынан совхоз 4150, «Муудай» совхоз 1884, «Бахсы» совхоз 1648 тонна дорох-той аһылыктаахтара. Үйүөн хөлбөөн 2738 тон-на сиилэстээхтэрэ. Атын аһааһыстыбалар аһыллы-ыттарынан быдырымыг-ыта тэгийээ, көрөр кыах тох.

Сэлбэлэлэн кэмгэр бэ-
лэ онгөрбүт дидактической
агырылаалларын аукцион
конкурса, интернашнэй
цэну нмттэ көрөүлүүлэр,
интэнэй агуылааһын тэ-
лилизхтэрэ. Культурнай
программада Мугудай ор-
о огуелатып «Көлүнэ-
сэн» пароднай ансамбл
ыттыада. Норуот эмчит-
эрин хоһо, тигилэр та-
аһын кырыһын огуела,
илеослодон үлэлиэхтэрэ.

Норугот үөрэсиринтин
оройуоннаагы
управленнета.

Статистика ороюоннасы отдела

КЫРАЧААННАР ӨЙДӨТӨЛЛӨР

Бир сарымдар үлөбөр баран иһэн кыраахыт снэ-нээх эһэ кэпсэтэллэрин иһиттэн.

—Эһэ, халлаан сыр-даата дии. Ол уот тодо умайан турарый?

Өйдөөн көрбүтүн П. Алексеев уул, бир уһугар остуолба уота умайан турар эбит. Кырдым да-даны, ово сөпкө бэлэтин көрбүт ээ дии. саваатым. Бир эмэ остуолба ор-дон хаалбыт лаампа, ити ово өйдөпүтүн курдук күнүстөрү умайан турар. Онно нин даҕаны кыйал-лыбат. Ол аттыгар олорор да маллар нуобаларыгар-манкыларыгар орустаран көрбөтөр, остуолбара баар включателн саба баттыр кыахпыт суоҕар дылы.

Электрэнергия тийбэ-тин туһунан иста-билэ сылдыбыт. Былырын кү-лүн, кыйы хайдах кур-дук эрөйдөмүспүтүн ба-ры билэр буолуохтаахпыт.

Ленаны тусуруу линия кыйалбат буолан, муҕур уһунна тийэн, электрчес-кэй уоту учаастактарынан араартаан учаратынан холбоотуу сылдыбыт нэмнэрдээх этибит. Онно дөлөзлөөх үлэ атахтаммы-тай, үүт-ас буорту буол-тай! Совхозтар, отделе-ниелар салаааччылары электрческэй уоту би-рин боппуруһун албахтык туруорсубуттара, оройуон салаатата итин олохтоох-тук быһаарарыгар модьуй-субуттара. Кырдым да-даны, оннук балаһыаньа үөскүү сылдыбыта. Ону хас биридйибит таба өй-дүөхтээх, электрэнергия-ны тоһо сатанырынан, кыалларынан харыстыы үөрэннэхтээх этибит.

Оройуон киинин уулус-саларын сырдатар сөп. Ол эрэри хас биридин кийи электрэнергияны харыс-тыр, кэччилир суолга турунуох тустаах. Оволор ыйааһыт лампалары, ос-туолбаларга баар ыһа-уу-ууларын сырдатар сөп. Ол эрэри хас биридин кийи электрэнергияны харыс-тыр, кэччилир суолга турунуох тустаах. Оволор ыйааһыт лампалары, ос-туолбаларга баар ыһа-уу-ууларын сырдатар сөп. Ол эрэри хас биридин кийи электрэнергияны харыс-тыр, кэччилир суолга турунуох тустаах. Оволор ыйааһыт лампалары, ос-туолбаларга баар ыһа-уу-ууларын сырдатар сөп.

чачеллэри алдыатыларын эмиз көрүүххэ, буойсуох-ха. Кинэ харыгарыта аттыгар олорор маллар холбоон сарымдарда хал-лаан сырдыта арааран кэбиниллэрэ, бирдэ са-наатахха, улахан үлэ буолбатах. Утустук нэлэ-бит-барабыт эбэт, таары-чы толорулар дыма-ла. Билигин электрэнергия сыаната хас эмэ бүк ыа-раабытын бары бэрт үтү-гэйдик билэ сылдыбыт дии.

Онон хас биридйибит электрэнергияны харыс-тыах тустаахпыт. Сыл ахсыт күбүн хараҕа-а харбылаһарбыт суох үтү-гэйдээҕий. Уулуссаларыт сырдатыллалара хайаан даҕаны наада. Ол тынан барак уоту төһө ыһа-уу-ууларын харыстаан туһа-ныахтаахпыт. Кинэ ха-ранарыта холбуохха, халлаан сырдыта умул-ларыахха. Ити бэйэбиттэ-эн улахан тутулуутаах. С. ОСИПОВ.

Эрилик Эристини аатынан совхоз фер-маларыгар үөрэнээччилэр сейин ыһар-көрүүтүгэр, манньыксытынан үлэлэти-лэр. Хайахсыкка Балыттыма ферматы-гар үрүүг илгэни ыһыта таһаарылаах-тык үлэлэбэт оҕолор коллектив махта-лын ыһылар.

Снимокка: Хайахсыт орто оскулатын үөрэнээччилэрэ (уһаттан) Наташа Бори-сова, Маша Сухаринова ферма кырды-бас үлэһитин Парасковья Дмитриевна Макарованы кытта.

Т. Кардашевская фотота.

БАРЫТА—БЭЙЭБИТ ИЛИБИТИГЭР

Оройуон промышленнай, тутар, хаачыйар тэрилтэлэрин абыс ыйдаах үлэлэрин сорох түмүктэрэ

Рынок сыһааннаһыла-рыгар кииринин оройуон социальнай уонна эконо-мическэй сайдыытын бы-һаарар хаһаайыстыбаннай үлэлэр, нэһилинньэ оло-лун-дьаһадын хаачыйыы таһымнара урукку курдук быһааннамматар даҕаны, баар балаһыаньаны кэ-миттэн кэмингэр ырытан кө-рөрбүт наада. Сыл абыс ыһыгар промышленность, тутуу уонна хаачыйыы эйгэтэ хайдах үлэлээн кэл-битин кылгастык ырытан көрүөбүт. Онтон нэһилин-ньэ бэйэтэ түмүк өгөстөн, сыана биэран тэрилтэлэр салаааччыларыттан ирдэ-били туруоруо дии саныы-бын. Олох көрдөбүлэ он-нук.

Оройуоннааҕы типогра-фия (директор П. М. Мас-саев) нэһилинньэ санаа-тын 67 тыһ. солк. үлэни толордо. Хаһааты уонна араас бланкалары бэчээт-түүнн кэмингэр улаатын-нарда, хаачыстыбатын тупсарда. Коллектив эри-дэхсн үлэллэр.

Быйыл лесопункт (на-чалник Г. Н. Евграфов) урукку сылларга ыраа-дын тийбэттик үлэлэтэ дикхэ наада. Тэрээни мөлөтүттэн оттук маһы соҕотуопкалааһын сору-да-баара-суоҕа 46,5 бы-рыһыан толорулуна, 3600 кубометр мас ыһаттан ситэ кылларыллыбыт. Ити тү-мүгөр коммунальнай өҥ-өнн туһанааччылар, көһө-рүүгэ сылдыбыттар, кыр-дыаастар оттук маһа суох хаалылар. Нэһилинньэ ыһаатат араҕатыгар чөл-түлүбүт сыананан аты-лаахтаах 1000 кэрингэ кубометр оттук мас кы-лаан барылла иһик. Тутуу маһын таһыт былаан-тын 30 ар. бырыһыан толор-до. Ааспыт сылааҕы көр-дөрүүтүн үлэ бары кө-рүннэригэр аһарыттан өссө

тийбэттик толорон иһэр. Уопсайынан, урукку кур-дук ирдэбил туруорулу-батынан, хонтуруол су-бунаан уоснууу тарыста.

Маһы таһастыр ком-бинат (директор А. П. Листиков) тутуу маһын та-һыы уонна маһы хайы-тары кэмингэр ааспыт сыл туһааннаах кэмингэр тэиттээххэ 47 ар. быры-һыан толорон иһэр. Ити тэрилтэ уопсай хаһаайы-стыбаннай көрдөрүүтүгэр улаханньык оруста. Били-гин сыана үрдэбэтигин дьинэ тарналарын ырахан-нык атылаабыттарын да иһин, тэрилтэ хаһаайы-стыбаннай орутун барыс-таахтык үлэлирин кыйаан хаачыйбата биллэр. Ту-туу араас матырыйалла-рын (түннүктэр, ааннар холуодалара, араамалар, штакетниктар, о. д. а.) онгоруу улааппыт кур-дун иһин, тэрилтэлэртэн да, нэһилинньэттэн да сакаас киирбэт, онон и-йикитин кэскиллээхтик сайдар ыһаа суох. Дьин-нээн, тутуунан дьарык-танар тэрилтэлэр сөбүгэр сыанаҕа сакааһы онгору-харын сөп этэ.

Оройуон бир бөдөн промышленнай тэрилтэ-э—эт-үүт комбината ары-ны онгорууу ааспыт сыл туһааннаах кэмингэбэр 80 тоннанан элбэтэ эрэри, сыата суох үүт бордун-таларын онгорууга нэлэ-йини таһаарда. Былырын 208 тонна онгоруллубут эбит буоллаҕына, быйыл баара-суоҕа 40 тоннанан муҕурдана. Нэһилинньэ-ни үрүүг аһынан хаачы-йыы туруга быстар ку-һаан, үүт бордунуктала-ра үүтүгүдүн аччаата. Ийикитин совхозтартан, атын да хаһаайыстыба-лартан иһэр үүтү тута аһы-лык онгортон нэһилинньэ-лэ таһаарар хайысханы тутууохтаах. Нэһилин-

тэргэ тутуулар арым сыахтары сөптөөх обо-рудованиеларынан хаач-чылан, үүт аһылыктары дөлөйдик онгоруу суолта-гэр туруохтаах.

Капитальнай тутууу ыһытыта балаһыаньа-быт сөптөөх суох, 20 соци-альнай аналлаах объектарга 65,3 мөл. солк. үлэ ыһы-лынна. Мындааһыта 90 миэстэлээх детсад, Чакыр-га 200 миэстэлээх кудуул, Хайахсыкка, Мындааһы-га баанньыктар, оройуон киинигэр 18 кв. олорор дьыа, о. д. а. объектар үлэ-э киириэхтэрэ. Ону тэ-тэ Инвестиция минис-терствотын үбүлэһэр 12 кв. олорор дьыа ситерил-лэ. Итинтэн урагы объек-тарга үлэ быһаанньык ы-тыллар. Ордук оройуон киинигэри орто оскуола тутууга тардылынна. Бый-ыл үлэ-э киириэхтээх этэ. «Агропроектстрой» МПМК-га (начальник Н. Н. Корсин) үлэни олус хойутаан сабалаабытын тү-мүгөр быһаарыы тарыста.

Сири тупсаран онгору-уга 8 объекка 3,5. атын производственной объек-тарга 15,7 мөл. солк. тутар-тайгар үлэлэр ы-тылаһылар. Ити иһиттэн түөрт арым сыага. Ну-отара учаастактар аһаппо-шадка, олорор дьыалар. Толосонго маһаһын, Тө-лөй Дирингэр кудуул үлэ-э киириэхтэрэ. Оттон Туйа-уонна Мэлдэхси квар-тальнай котельнайдарын тутуулар улаханньык бы-таардылар. Объектар үлэ-э кииринилэригэр са-каасчыттар эмиз активнай-дык үлэлэһиэх тустаахтар. «Агропроектстрой» МПМК-га урукку сыананан тен-дэригэр кэмингэр 25, бө-йөтүн күүһүнэн ыһагар үлэтин 4,5 бырыһыан ач-чатта. Тутар оромунуу-уучаастак (начальник С. М. Догордунов) быһааннаах

соруудаһын 92,5 бырыһыан толордо. Оройуон киини-нээҕи остолубуой бэрт кыраттан иһэн үлэ-э киирбэххэ турар, өрө-мүөнүүр үлэлэр кыйаан ыһылаабыттар. Тэрилтэ дьыл бүтүөр дьэри эби-дьяһаллары ыһааһына эр-табыллар. Маһа даҕатан эттэххэ, Саха Республика-тын Президентэ сайылык-тааһыныан сибээстээн ыһымыт дьаһалын току-рутан өйдөһүн тутар-та-гар үлэлэргэ улахан ок-суулаах буолла. Дьиннээн, быһааннаах үлэлэр толо-руллубуттарын кэинэ уһун болдохтоох уопускалар бэриллиэхтээхтэрэ биһи-эхэ төттөрү өртүнэн эргий-эн табыста. Ити түмүгэр ле-сопункт, тутар-оромуон-нуу учаастак, оромуон-нуу-техническэй пред-приятие, нэһилинньэни олох-дьаһах өгөтүгүн хаачыйар комбинат, о. д. а. тэрилтэлэр сылы мөл-төхтүк түмүктүүр бала-һыаньага кииридилэр. Онон ити тэрилтэлэр ман-та күһүн 6 күннээх үлэ нэһилинньэни кииригэ-дьон өйү-санаатын түм-нэхтэригэр эрэ балаһыан-няны кыратык көннөрөр кыахтар баалларын таба өйдүөхтээхтэр.

Хайдах да буолбутун иһин, материальнай произ-водство бастаһы учарат-таах сорок быһытынан туруохтаах. Итинтэн оройуон социальнай-экономи-ческой сайдыта, нэһи-линньэ ололун-дьаһадын тупсарыы тутулуутааһын уму-уу суох тустаахпыт. Рынокка кииринин си-бээстээн хаачыйыы эй-гэтигэр саһаны төрдүттөн уларытан киллэрилли-тээҕэ биһиэхэ кыйалыта. Нэһилинньэни олох-дьа-һах өгөтүгүн хаачыйар комбинат приватизация-га хабыллан, кыра тэрил-тэлэргэ арыһан үлэлээн эрэр. Сайга тэрилтэлэр бы-

тааннык тэрилтэлэр. Со-рохтор расчётнай счётта-рын аспакалар нэһилин-ньэ-өҥөнү онгорууу бы-таартылар. Баһылыр (го-ловной) предприятие (С. Р. Баграфова) бэйэтин са-ла үөскэбэт тэрилтэлэ-ригэр көмөлөһүн наада. киинлэр аһахтарыгар ту-рууларын, бэйэлэрин бө-йөлөрө дьаһаныларын си-тиһиэхтээх.

Райпотребобщество бө-йөтүн тутуулар саһаны киллэригэ үлэлэбэт, ком-мерциализацияны көннө-кыллэриэхтээхтэр ыһа-маһа олорор. Аһаҕас сыана үрдэһинин суоту-гар эргин кэмингэр ула-атыннарарга сананара та-быһаа суовун өйдүүлэрэ уолдыста. Фонданы та-һынан таһыры булууга үлэни кэмингэр ыһыла-таах, эргин предприятие-ларын, биридйилээн ма-һаһынар, бэһээрнэлэри коммерциализациялааһы-на үлэлэһтээх. Билигин эргингэ былаан үөһэт-тэн бэриллибэтигэр эри-дэх-си үлэлэһин ирдэнилли-бэт. Онон урукку курдун таһаары, чуолаан, про-мышленнай таһаары ха-һаана сатааһын таһа-рыллыа суохтаах. Оттон аһылыгы нуорманы туту-һан атылаахтаахтара биллэр. Промышленнай таһаары араас хаһаалла-рынан була сатыахха. Республика правительст-вота эргинер коммерчес-кэй структуралары эбэ-тэри ирдир.

Билигин ханнык ба-рар производственной тэ-рилтэ бэйэтин бордун-сууатын быһааччы аты-лыр бырааптаах. Маһа соҕотох ирдэбил туру-руллар: санитарнай көр-дөбүлү тутууу. Онон са-һа санитарнай ирдэбил-лэр балаһыаньалара он-горуллан от ыйын 1 күнү-тэн күүһүгэр киирдэ. Олору соҕору билиннэ-риэхпит.

Рынок сыһааннаһыла-рыгар кииринин бары ха-һаайыстыбаннай структу-ралары госуодарствоттан

араарыы, приватизацияны кэмингэр ыһыты ирдэ-эри. Оннук дьаһаллар Россий-скай Федерация уонна Са-ха Республикатын салаа-таларынан онгорулу-лар, Социальной-культу-рай, производственной объектар, олорор дьыалэр маассабайдык атылаһыа-таахтар. Онон итиннээ хаһаайыстыбаннай тэрил-тэлэр сөптөөх бэлэмнэни-үлэлэри ыһытаахтар. Промышленность, тутуу, хаачыйар эйгэ тыа ха-һаайыстыбатын уонна ки-инээх көмөлөһөр струк-туралар (төһө даҕаны са-һа кииридилэр) бэйэлэрин тустаах өбөһүннэстэри тол-лорорго аһаабакка үлэ-лэхтээхтэр. Оройуон со-циальнай-экономическэй сайдыта бэйэбит илибиитигэр баарын ум-нуу суох тустаахпыт. Би-лигин дуоһаардаах эбэ-һааталыстытын толорбо-тох тэрилтэ, иһин сала-һааччыта материальнай эһиһинэ тардыллар. Ити курдук правительство ыһынар дьаһаллары, та-һаар сөмүөннэри, ыһыла-лар уураахтары толорууу хаачыйбатахха эмиз бы-һааччы хармаанынан аһ-сыта тийиллэр. Холо-бур, билигин оройуонну-тар суол-һис туруга мөл-төх. Ону көрүөхтээх, он-горуохтаах суолу тутар-оромуоннуу учаастак (В. Н. Евграфов) суолу кө-рүү-хараһыы балаһыан-няларын тутууһаатына уонна суолу-һини он-горууга, тупсарыыга хам-сатылаах үлэни ыһыла-таһына экономическэй санкция тутулуон сөп. Статистическэй отчуоту-һаны түһэригэ, бас би-лини көрүнүттэн тутулу-га суох, административнай миэралэр тутулуохтаах-тары туһунан Б. Н. Ель-цин ыйааҕа таһан турар. Онон тустаахтарга ирдэбил кытаатан иһэрин таба өй-дүөхтээхпит.

П. КИРИЛЛИН,

оройуон баһылыгын экономикаҕа уонна үлэ-э солбуйааччы.

